

- [5] Brožúra:
Börner, R. – Goiser, R. (2005): **Themenimpulse 2005**; NÖ Dorf-und
Stadterneuerung; 31s.
-

Preklad z nemčiny, strany 6-9:

Kultúra

Vlast' znamená, môcť sa angažovať

Etnológ Konrad Köstlin si pre rozvoj regionálnej kultúry želá toleranciu voči impulzom rôznych ľudí, ktorí sa chcú na tvorbe zúčastniť.

KONRAD KÖSTLIN

Univ. Prof. Dr. Konrad Köstlin je od roku 1994 predsedom Inštitútu pre európsku etnológiu (Institut für Europäische Ethnologie) vo Viedni. Študoval národopis a filozofiu v Tübingene a Mníchove, bol univerzitným profesorom v Kieli, Regensburgu a Tübingene a je dlhoročným predsedom „Deutsche Gesellschaft für Volkskunde“ (DGV) a „Société internationale d'ethnologie et de folklore“ (SIEF).

Čo je regionálna kultúra a ako vzniká?

Konrad Köstlin, predseda Inštitútu pre európsku etnológiu na viedenskej univerzite, sleduje desaťročia tendencie smerujúce ku kultúrnemu zjednoteniu a rovnako tendencie smerujúce ku kultúrnemu rozmnožovaniu. „Regionalizácia a globalizácia sú dve stránky jednej medaily. V napätí medzi týmito dvomi pólmi sa formuje ľudská identita.“ Ale koľko globalizácie človek znesie?

Regionálna kultúra sľubuje jedinečnosť

Pokrok nemusí byť vždy len dobrým. Vidiek sa stáva priestorom pre únik – ako pre fyzický tak aj pre psychický: Ľudí to ťahá opäť do dedín, pretože „tam hľadanie všedného dňa predkov sa súčasne stáva hľadaním vlastných meradiel.“ Ale čo je na tom tak vzrušujúce? Regionálna kultúra sľubuje jedinečnosť, analyzuje Köstlin, predpovedá identitu a má byť protikladom zjednotenia sveta. „To je ako u fastfoodu – stal sa impulzom pre novú rakúsku kuchyňu.“

Právo sa angažovať

Historicky je vlast' spojená s právom sa angažovať. Etnológ sa zasadzuje za široké zapojenie všetkých obyvateľov dediny do rozvoja spoločenstva, pretože „kto sa zapojí, bude sa cítiť doma. Podľa neho súvisí nedostatočná angažovanosť aj s tým, že starousadlíci toto právo cudzím odmietajú“. Práve mladé rodiny, ktoré sa prisťahujú, treba vedome vtiahnuť do spoločenstva. Majú mať možnosť pritom priniesť a prežívať aj vlastné impulzy. Pretože „tradícia je zmena“.

„Všetci v miestnom a na miestnom spolupracujú“

„Tam, kde sa nemusím vysvetľovať“, je vlast', cituje Köstlin nemeckého filozofa a básnika Johanna Gottfrieda Herdera. Vlast', v posledných dvadsiatich rokoch tak intenzívne diskutovaný pojem, má ľuďom priniesť „ponuku identity pre mnohých“. Köstlin vidí pritom všetkých zúčastnených ako spolutvorcov, pretože „všetci

v miestnom a na miestnom spolupracujú“, vo futbalovom klube, v dychovej hudbe a v požiarnom zbore, práve tak ako tí, čo zostavujú kuchársku knihu dediny – ide o to, vytvoriť nezameniteľnosť. „Každá skupina ľudí vytvára identity a vlastne formy života a pokúša sa zdôvodniť svoje svojráznosti a formy vyjadrovania zo svojho pôvodu a zo svojich dejín.“

Pozor pred pupočným pohľadom

Privlastnenie si lokálnej kultúry pre zabezpečenie vlastnej identity skrýva v sebe vždy nebezpečenstvo pupočného pohľadu, upozorňuje etnológ. „To čo je vlastné totiž nie je možné pochopiť bez cudzích“. Ide o to, pozrieť sa aj na veľké súvislosti. Nedáva žiadny zmysel „starat’ sa len o vlastné, kým iní zväčšujú ozónovú diery“.

Dôležitým faktorom je tolerancia

„Každý z nás žije dnes v rôznych kultúrach a identitách“, zdôrazňuje Köstlin. Na jednej strane bývame na dedine, zapájame sa do spoločenstva dediny, snažíme sa porozumieť tradíciám a prežívať ich. Na druhej strane pracujeme vo vysokokvalifikovanej funkcii v meste. „Ale kompetenciu žiť v týchto rozdielnych svetoch si možno nadobudnúť len vzdelaním“. K tomu je potrebná tolerancia, treba sa naučiť zaobchádzať s cudzími ľuďmi. Prežívaná tolerancia umožní v rôznych oblastiach života „získať si identitu ako serióznú súhru. Až potom sa stane kultúra potravou.“

Identita vzniká tam, kde môžem zapustiť korene

Psychoanalytička Rotraud A Perner porovnáva vznik identity spoločenstva s identitou človeka. Pre jednotlivca, ako aj pre spoločenstvo, má byť dôležitým, môcť ukázať, odkiaľ pochádza.

Rotraud A. Pernerová sa narodila v roku 1944 i Orth an der Donau. Po štúdiách práva a činnosti v súkromnej ekonomike nasledovali politická angažovanosť a rozsiahle psychologické vzdelanie. Psychoanalytička a sociálna výskumníčka je expertkou pre komplexné súvislosti moci, násilia a duševného zdravia a spoluzakladateľkou celej rady poradní (m.i. poradňa pre rodiny Favoriten, Viedenské sexuálne poradne, spolok Möve, spolok Promethea). Riadi Inštitut pre profylaxiu stresu a salutogenezu v Matzen (Dolné Rakúsko). Pernerová je autorkou početných publikácií a prednášok, od roku 2005 je aj členkou vedeckej rady fondu Zdravé Rakúsko.

Pocit domova, identity a väzby musí v každom človeku najprv rásť. To je dlhodobý proces, zdôrazňuje psychoanalytička a výskumníčka v oblasti konfliktov, Prof. Dr. Rotraud A. Pernerová. Sú mechanizmy a momenty, ktoré tento proces urýchľujú a zosilňujú a také, ktoré mu prekážajú alebo ho rozrušujú. „Identita vzniká tam, kde sa môžem zakoreniť“, hovorí Pernerová, „a to sa darí tam, kde môžem spoluúčinkovať a kde môžem vstúpiť, aj s protikladnými myšlienkami.“ Jednou zo silných stránok obce je veľké spoločenstvo zúčastňujúcich sa, čo sa v mestách, v takýchto rodine podobných formách, nevyskytuje. To však znamená akceptovať, aj keď je práve iný. Pretože, „tam, kde sa niekto necíti dobre, vznikajú tendencie úteku.“

Ako vzniká pocit identity?

Identita a väzba vzniká vždy len vo vzťahu k okoliu. Novorodení si vyvinú takú pradáveru, keď sa ich potreby rešpektujú. Ak sa do dediny nasťahuje niekto nový, je dôležité „byť pre neho žičlivo prítomným, vnímať ho a prijať ho. Je veľmi urážajúce, nevážiť si niekoho“. Rozprávania o iných musí pritom byť vždy dobroprajné, nie urážajúce, potom vzniká pozitívna energia pre spoločenstvo. Práve menšie spoločenstvo dediny poskytuje viac možností pre malé každodenné rozhovory, ktoré pozitívne ovplyvňujú zdravie, ako by to mohlo ponúknuť mesto, mieni Pernerová: „A robí to aj radosť, keď si možno s niekym vymieňať názory.“

Dôležité je tu pre jednotlivca aj vedomie, že tu je pomoc, keď ju potrebuje.

Poskytnúť vlastný príspevok

Tak ako sa deti v prítomnosti svojich blízkych osôb chcú uvoľniť a samostatne konať, aj nová osoba v kolektíve, keď nadobudla k spoločenstvu dôveru, chce poskytnúť svoj prínos. Pernerová upozorňuje, že práve v tejto fáze sa ľahko stanú chyby a ľudia potom nemajú viac chuť to napraviť. „To je zaujímavá myšlienka, pozrime sa, či to tak ide“, býva adekvátna odpoveď na návrhy: „Zakorenenie sa podarí aj tam, kde môžem priniesť protichodné myšlienky a tvorivé impulzy a pritom zistujem, títo ma chcú a potrebujú.“

Pravdaže, každá zmena skrýva aj riziká, môžu vzniknúť krízy. Kto však spoločne krízy rieši, posilňuje aj pocit spolupatričnosti.

Byť hrdým na svoju vlasť

Tvorivá radosť podporovať patrí, ako pri výchove detí, tak aj pri integrácii dospelých do jedného spoločenstva, vôbec k najdôležitejším, podtrhuje psychoanalytička Pernerová: „Pretože ak môžem tvoriť, a potom ešte príde uznanie od kolektívu, dostavuje sa fáza, keď začínam byť hrdá. Tam, kde ma uznali. cítim sa chránená. Táto ochrana je potravou pre moje korene.“ Lenže práve v našom kultúrnom okruhu nie je hrdosť pocitom, ktorý by sa podporoval, práve naopak.

Konkurencia a ohraničenie

Pocit hrdosti na vlasť, na vlastnú dedinu ukazuje, že proces nájdenia identifikácie sa uzatvoril, hovorí Pernerová: „Teraz je miska váh tak plná silných stránok, že obsah slabých sa dá vydržať.“ Následne začína fáza konkurencie a ohraničenia sa. Otázka znie: „Kto vlastne som? Čo ma odlišuje od iných“. Pre túto fázu je rozhodujúce, aby sa nebránilo kreativite jednotlivca.

Teraz sa zjavuje otázka sebareprezentácie: „Chcem ukázať, čo viem a čo mám? Chcem svoj znak uznania ukázať navonok?“ To, zdôrazňuje Pernerová, je osobitne dôležité: „Pretože ide o to, mať rád svoju vlasť“.

Informácie:

www.perner.info

Čerstvý vietor pre kultúru dediny

Definovanie cieľov pre pracovné okruhy

NÁJSTĽ A POSILŇOVAŤ IDENTITU

- Posilňovanie identity na všetkých úrovniach (od miestnej po krajinu) pomocou presadzovania projektov, ktoré sú z všeobecného hľadiska presaditeľné a na ktoré možno byť hrdým.
- Preskúmať existujúci potenciál miesta a zverejniť ho.
- Spoločné vypracovanie profilu pre spoločenstvo na úrovni obce alebo spolku.
- Pri presadzovaní projektov prizvať k spolupráci podľa možnosti mnohé ďalšie skupiny a jednotlivé osoby.
- Usporiadať v obciach podujatia vytvárajúce podnety pre konanie.
- Ponúknuť sprostredkovanie kultúry.
- Zakladať a udržiavať vzťahy medzi ľuďmi jednotlivých regiónov.
- Domácich obyvateľov motivovať čerstvými prístupmi a nadchnúť ich pre kultúru.
- Pestovať ako tradíciu, tak aj pripustiť niečo nového.

VIDIEŤ „KULTÚRU“ AKO NIEČO ŽIVÉHO

- Všetko staré, hodnotné v obci treba chrániť, ale aj moderná architektúra je súčasťou kultúry/identity, s ktorou sa ľudia identifikujú.
- Treba vytvoriť oblasť, v ktorej môže vznikať „nová, súčasná kultúra.“
- Kultúrne hodnoty, ako duchovné tak aj stavebné treba zachovať. Dôležitým bodom je zdokumentovanie a spracovanie duchovných kultúrnych hodnôt. Pri stavebných kultúrnych hodnotách je dôležité ich sanovanie a oživenie.

MLÁDEŽ A GENERÁCIE

- Osobitní pracovníci pre mládež v obciach prevezmú zodpovednosť za motiváciu mládeže.
- V silnejšej miere zapojiť školy a prizvať ich k spolupráci s projektmi.
- Cielene sa zamerať na prisťahovalcov do obce a pozvať ich, aby sa zapojili do kultúrneho života a diania.
- Uprednostňovať projekty, pri ktorých je ústredným bodom výmena medzi generáciami a obyvateľstvom.
- Otvorene sa obrátiť na cudzincov a požiadať ich o možnosť nahliadnuť do ich kultúry.

VYTVORENIE SIETÍ

- Vytvoriť partnerstvá medzi obcami, zástupcami záujmových skupín, spolkami a iniciatívami a podporovať synergiu.
- Prostredníctvom nadregionálnych centier umenia podporovať fungujúce siete a kooperácie obcí a spoločne včas informovať všetkých občanov o podujatiach.
- Výmeny skúseností vnútri obce a so susednými obcami môžu priniesť podstatné vstupy a cenné podnety.
- Lepšia práca s verejnosťou zo strany spolkov pre obnovu dedín, aby ľudia vedeli, čo sa deje a pričom môžu vôbec spolupracovať.
- Zvýšiť akčný rádius existujúcich projektov.

ZLEPŠIŤ RÁMCOVÉ PODMIENKY

- Vybudovať v obciach prostriedky na podporu.
- Na regionálnej úrovni zriadiť pool projektov.
- Urobiť verejné budovy a priestory ľahko prístupnými pre kultúrne podujatia.

- Celkom uvedomele podporovať uznanie a akceptovanie nových kultúrnych smerovaní.
- Urobiť témou jazykovú kultúru obce a poušilovať sa tu o zlepšenie.

Zachovať korene a pripustiť nové

Spolužitie v dedinách zažilo veľkú zmenu; mnohí ľudia cítia, že tradícia a kultúra sú ohrozené. Žiada sa otvorenosť voči novému a úsilie, nájsť spoločne smer pre budúcnosť.

Idylický pokoj, ktorý sa spája s životom na vidieku, je v mnohých dedinách minulosťou. V našej rýchlo žijúcej dobe ani dediny nezostali uchránené pred hlboko zasahujúcimi zmenami. Spoločenstvo vo zväzku dediny vyzerá dnes zásadne ináč ako ešte pred tromi, štyrmi desaťročiami: mladí odchádzajú, víkendoví vlastníci domov alebo mladé rodiny obohacujú spoločenstvo – vývoj, ktorý často prináša turbulencie do spolužitia. Dlhodobo sa vyvíjajúca kultúra obcí sa musí naraz otvoriť voči novému a súčasne uchovať svoje vlastné tradície.

Akceptovať a uznať

Tradícia a vývoj sú bezprostredne spolu prepojenie. Všetky mravy a zvyky, celkom jedno, ako staré môžu byť, sa kedysi vyvinuli a v priebehu času potom prerástli do toho, čím sú dnes. Noví členovia dedinského spoločenstva prinášajú súčasne aj nové tradície a zvyky, ktoré popri zaužívaných mravoch musia získať miesto, aby skutočne mohlo dôjsť k integrácii. Tu platí, vyjsť si vzájomne v ústrety a akceptovať svojráznosti a osobitosti iných.

Pripustiť „novú“ kultúru

„Kultúra“ neznamena automaticky „stará“; nové a moderné prvky predstavujú často enormné obohatenie spoločenstva obce. Na mnohých miestach drieme veľký, nevyužitý potenciál tvorivých umelcov, hudobníkov, maliarov alebo hercov, ktorý čaká len na to, aby bol objavený. Hľadanie tohto potenciálu je súčasne hľadaním profilu obce a môže dodať spolužitiu celkom novú kvalitu, keď sa ľudia začnú zaujímať o tvorbu svojich spoluobyvateľov. Obce a spolky to môžu podporovať tak, že organizujú podujatia alebo poskytnú k dispozícii priestory, v ktorých možno spoločne prežívať kultúru.

Zodpovednosť za mládež

V mnohých obciach robí starosti mladá generácia, od ktorej sa očakáva, že vrastie do zväzku obce a že bude pokračovať v miestnych tradíciách. Pritom sa však očakávania generácií často od seba veľmi vzdiaľujú. Ak niekto naozaj kladie váhu na angažovanie a zapojenie sa mládeže, musí jej poskytnúť aj priestor, prenechať zodpovednosť a jej predstavy brať vážne, miesto toho trvať na tom, že voľakedy bolo všetko „inak“ alebo „lepšie“. Mnohé obce majú dobré skúsenosti s domami mladých a centrami voľného času, v ktorých mohli mladí sami spolurozhodovať a prevzali zodpovednosť. Súčasne je vhodné podporovať výmenu medzi mladými a starými. Na tento účel by mali spolky a inštitúcie odštartovať celkom zacielené projekty, ktoré privedú k rozhovoru skupiny rôzneho veku a skupín obyvateľstva. Možnosťami na to boli napríklad

„diskusná kaviareň“ alebo návštevy školských tried v domovoch dôchodcov, kde sa potom mohli dozvedieť príbehy z prvej ruky.

Spoločenstvo môže, prirodzene, fungovať len vtedy, ak vznikne pravá vzájomnosť. To znamená, že každý, kto chce konštruktívne spolupracovať, dostane aj príležitosť predniesť svoje predstavy a uskutočniť svoj prínos. Často ľudia iba čakajú iba na oslovenie, aby sa mohli z plného srdca a duše angažovať za nejaký projekt.